

Cultural Translation in Historical Novels: The Case of Amin Maalouf's *Ports of Call*¹

Esra ATMACA² & Perihan YALÇIN³

Abstract

This article explores Amin Maalouf's historical novel *Ports of Call* (Les Échelles du Levant) through the lens of cultural translation. It examines how culturally embedded elements, such as idioms, reduplications, and colloquial expressions, are reinterpreted in the Turkish translation and identifies the translational strategies employed in this process. The study addresses two central research questions: (1) How are cultural elements negotiated and conveyed through translation? (2) How does their rewriting generate semantic shifts or cultural transformations within the target context? Guided by these questions, the article analyzes selected passages from the Turkish translation of Maalouf's novel that contain culturally marked expressions, including idioms, reduplications, and everyday discourse markers. The discussion draws on André Lefevere's theory of rewriting and is situated within the broader framework of the cultural turn in Translation Studies. Through this theoretical perspective, the selected examples are examined to demonstrate how translation functions as a process of cultural negotiation rather than a purely linguistic transfer. The findings reveal that translation is not merely a linguistic operation but a dynamic act of rewriting in which historical context, cultural codes, and discursive structures are reshaped. Accordingly, the study contributes to the understanding of cultural transfer in the translation of historical novels from both theoretical and practical perspectives while offering a renewed perspective on contemporary debates in cultural translation.

Keywords Historical novel Cultural translation Amin Maalouf Ports of Call

Tarihsel Romanlarda Kültürel Çeviri: Amin Maalouf'un *Doğu'nun Limanları* Örneği

Özet

Bu makale, Amin Maalouf'un *Doğu'nun Limanları* adlı tarihsel romanını kültürel çeviri bağlamında incelemektedir. Çalışmanın amacı, romanda yer alan deyimler, ikilemeler ve günlük söylemler gibi kültürel öğelerin Türkçe çeviride nasıl yeniden üretildiğini ortaya koymak ve bu süreçte hangi çeviri tercihlerinin öne çıktığını analiz etmektir. Bu bağlamda çalışma şu temel sorulara yanıt aramaktadır: (1) Çeviride kültürel öğeler nasıl aktarılmaktadır? (2) Bu öğelerin yeniden yazımı, erek kültürde ne tür anlam kaymaları veya dönüşümler yaratmaktadır? Bu bilgiler ışığında bu makalede, Maalouf'un *Doğu'nun Limanları* romanından seçilen çeviri cümlelerindeki kültürel öğeler (deyimler, ikilemeler ve günlük söylemler) incelenmiştir. İnceleme, André Lefevere'in yeniden yazım kuramı ile kültürel dönüş paradigması temel alınarak gerçekleştirilmiştir; seçilen çeviri cümleleri bu kuramsal çerçevede doğrultusunda değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular, çeviri sürecinin salt dilsel bir aktarım olmadığını; tarihsel bağlamın, kültürel kodların ve söylem örüntülerinin yeniden üretildiği dinamik bir yeniden yazım süreci olduğunu göstermektedir. Böylece çalışma, tarihsel roman çevirilerinde kültürel öğelerin aktarımı üzerine kuramsal ve uygulamalı bir katkı sunarak kültürel çeviri tartışmalarına yeni bir perspektif kazandırmaktadır.

Anahtar Kelimeler Tarihsel Roman Kültürel Çeviri Amin Maalouf Doğu'nun Limanları

Article Info	Received / Geliş Tarihi	Reviewed / Kabul Tarihi	Published / Yayın Tarihi	Doi Number / Doi Numarası
Makale Bilgisi	17.03.2025	17.06.2026	01.08.2026	10.71084/ijlet.1659552

Reference Atmaca, E., & Yalçın, P. (2026). Tarihsel romanlarda kültürel çeviri: Amin Maalouf'un *Doğu'nun Limanları* örneği. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 14, 237-256. <https://doi.org/10.71084/ijlet.1659552>

Kaynakça

¹Bu makale, Esra Atmaca tarafından hazırlanan ve 2025 yılında Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde tamamlanan "Amin Maalouf'un Romanlarının Lefevere'in Çeviride Kültüre Dönüş ve Yeniden Yazma Yaklaşımları ile Baker'in Stratejileri Bağlamında İncelenmesi" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

² Öğr. Gör. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, esra.atmaca@omu.edu.tr

³ Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, perihan@gazi.edu.tr

Giriş

Edebi metin çevirisi, kültürel veya tarihsel unsurların hedef dile aktarılmasını içeren yeniden bir yaratım süreci olarak ifade edilmektedir. Bu metin türlerini kaynak dilden hedef dile aktarırken çevirmenin, birebir bir aktarımın ötesinde kültürel uyarlama yoluyla bir çeviri yapması gerekmektedir. Bassnett (2014), çeviriyi, çevirmenin bir metni okuyup yeniden yazmasının fiziksel bir göstergesi olarak betimlemektedir. Ayrıca çevirinin, metinsel süreçlerde benzersiz içgörüler sunabileceğinin altını çizmektedir (Bassnett, 2014, s.13). Bu düşünceden yola çıkarak, çevirinin sadece bir dil işlemi olmadığını, aynı zamanda kültürel, toplumsal ve tarihsel bağlamları da içerdiğini vurgulamak yerinde olacaktır. Özellikle tarihsel romanlarda, yazar, belirli bir döneme ait toplumsal ve kültürel unsurları kurgulayarak okuyucuya aktardığı için, bu tür eserleri hedef dilin anlayabileceği şekilde yeniden yazmak için kültür ve uyarlama odaklı çeviri tercih edilmektedir. Başka bir deyişle, tarihsel romanların çevirisinde kültürel çeviri kavramı merkezi bir rol oynamaktadır.

Bu bağlamda, bu makalenin temel odağında, Amin Maalouf'un *Doğu'nun Limanları* adlı eserinin kültürel çeviri açısından incelenmesi yer almaktadır. Maalouf, eserlerinde kimlik, göç, aidiyet ve kültürel çatışma gibi temaları tarihsel süreçler ile ilişkilendirerek kültürel değişimlerini sorgulayan bir yazar olarak tanınmaktadır. Tarihsel romanların temel özellikleri üzerine çalışan Lukács, bu türün tarih ile kurduğu iki yönlü ilişkiye dikkat çekerek, tarihsel romanın yalnızca geçmişi yansıtan bir tür olmadığını, aynı zamanda toplumsal ve kültürel bağlamlarla şekillendiğini vurgulamaktadır (Lukács 1977, s.2). Dolayısıyla, tarihsel roman sadece tarihsel olayları anlatan bir edebi tür değil aynı zamanda dönemin kültürel yapısını da yansıtan bir anlatı olarak değerlendirilmektedir. Bu çerçevede, bu çalışmada, *Doğu'nun Limanları* romanının çevirisi bu bakış açısıyla incelenirken, kültürel çevirinin doğrudan bir aktarım süreci olmadığı, tarihsel ve toplumsal olgular çerçevesinde yeniden inşa edilen bir süreç olduğu tartışılmıştır.

Bu çalışmada, *Doğu'nun Limanları* romanında yer alan kültürel unsurların (deyimler, ikilemeler ve günlük söylemler gibi) Türkçe hedef dile aktarılma süreci analiz edilmektedir. Bunun yanı sıra, eserin Fransızcadan Türkçeye yapılan çevirilerinin André Lefevere'in geliştirdiği çeviride yeniden yazım düşüncesi ışığında ele alınmaktadır. Ayrıca eserin, Lefevere'in temsilcilerinden biri olduğu daha geniş bir çerçeve olan kültürel dönüş paradigması bağlamında değerlendirilerek yorumlanması hedeflenmektedir. "Çeviri, elbette, orijinal bir metnin yeniden yazılmasıdır" (Lefevere, 1992, s.XI) görüşünü çeviribilim alanına kazandıran çağdaş kuramcılar Bassnett ve Lefevere olarak bilinmektedir. Söz konusu kuramcılar çeviribilimde kültürel yaklaşımın önemli temsilcileri olarak bilinmekle birlikte çeviriyi, sadece dil veya metin arasındaki aktarım olarak görmemektedirler. Bassnett ve Lefevre çeviri olgusunu açıklarken, bazı önemli etkenlere değinmişlerdir. Bunları kültürün çevirinin ayrılmaz bir parçası, sosyal arka planın çeviriyle yakın ilişkisi ve çevirinin özelliği olarak açıklamışlardır (Lefevere, 1992, s.XI). Bu bakış açıları sayesinde çeviri çalışmalarına yeni bir boyut kazandırmışlardır.

Çalışmayla ilgili gerçekleştirilen alanyazın taraması, Amin Maalouf'un eserlerinin ağırlıklı olarak edebiyat alanında incelendiğini göstermektedir. Yazarın Fransızca olarak kaleme aldığı romanların pek çok dile çevrilmesi ve geniş bir okur kitlesine ulaşması dikkate alındığında, bu eserler üzerinde çeviribilim alanında da daha fazla araştırma yapılması gerektiği yönündeki görüş giderek güç kazanmaktadır. Bu doğrultuda gerçekleştirilen alanyazın incelemesi sonucunda, yazarın eserlerinin Türkçe çevirileri ile doğrudan ilişkili ilk çalışmanın Yıldırım (2015b) tarafından yapılan "Amin Maalouf'un Romanlarının Türkçe Çevirileri: Çoğul Dizge Kuramı Çerçevesinde Karşılaştırmalı Bir Çözümleme" başlıklı doktora tezi olduğu belirlenmiştir. Araştırmacı söz konusu tezde, Maalouf'un romanlarının Türkçe çevirilerini "Çoğul Dizge Kuramı" bağlamında değerlendirilerek yazarın Türk edebiyatı çoğul dizgesi içerisindeki konumunu ve önemini ortaya koymayı amaçlamıştır. Yazarın eserlerinin Türkçe çevirilerine odaklanan bir diğer çalışma ise

“Disiplinlerarasılık Bağlamında Çeviribilim ve Etnometodoloji: Amin Maalouf’un Eserlerinde ‘Melez’ Kimlikler” başlıklı doktora tezidir. Yılmaz (2018), bu araştırmada çeviribilim ile etnometodoloji arasındaki etkileşimden hareketle, Maalouf’un *Doğu’dan Uzakta* adlı romanında kimlik ve aidiyet olgularını çözümlemeyi amaçlamıştır. Çokkültürlülük, melezlik, ötekilik ve şarkiyatçılık gibi kavramlar, eserde etnometodolojik yaklaşımlar ve çeviri kuramları çerçevesinde ele alınmıştır. Bunlara ek olarak çeşitli hakemli dergilerde yayımlanan çalışmalar, Maalouf’un Türkçe çevirilerinde kültürel unsurların aktarımı (Yıldırım, 2015a), çeviri stratejilerinin değerlendirilmesi ve Maalouf’un Türk edebiyatındaki alımlanışı (Yıldırım, 2017) gibi konuları tartışmaktadır. Bu çalışmaların ortak noktası, Maalouf’un eserlerinin Türkiye’de yalnızca edebiyat araştırmalarında değil, çeviribilim alanında da kuramsal ve çözümlemeye dayalı araştırmalar için verimli bir inceleme alanı sunduğunu göstermesidir.

Kuramsal Çerçeve

Bu çalışmanın temelini oluşturan tarihsel roman, kültürel çeviri ve kültürel unsurlar kavramları kuramsal çerçeve başlığı altında ele alınmaktadır. Söz konusu kavramlar ayrıntılı bir şekilde açıklandıktan sonra, tarihsel roman çevirisinin kültürel çeviri kuramları bağlamında nasıl ele alınması gerektiği tartışılmakta ve *Doğu’nun Limanları* adlı eser özelinde, kültürel unsurların çeviriye nasıl yansdığı incelenmektedir.

Tarihsel Roman

Tarihsel roman, toplumlara ait politik ve kültürel yaşanmışlıklara hem eleştirel hem de kurgusal bir perspektif kazandıran önemli bir edebi türdür. Lukacs, tarihsel romanı tanımlarken tarih ile edebiyat arasındaki yakın ilişkiyi vurgulamakta ve tarihsel roman yazarlarının temel amacının tarihi kurgusal bir anlatı ile yansıtmak olduğunu belirtmektedir (1977, s.17). Tarihsel romanın geçmişine göz atıldığında, Fransız edebiyatında bu roman türü Rönesans ve Barok dönemlerinde ortaya çıkmıştır. 19. yüzyıl ise bu türün en başarılı olduğu dönem olarak kabul edilmektedir. İlk olarak Walter Scott ile ortaya çıkan tarihsel roman anlayışı, Vigny, Balzac ve Victor Hugo gibi yazarların etkisiyle kendine edebiyatta önemli bir yer bulmuştur (Desbiens, 2006, s.26). Hugo’nun *Notre-Dame de Paris* (1831) ve *Sefiller* (1862) gibi romanları, Fransız toplumunun tarihsel değişimlerini yansıtmaları bakımından önemli örnekler olarak kabul edilmektedir.

Tarihsel roman yazarları, dönemin sosyal ve politik sorunlarına eleştirel bir bakış açısıyla yaklaşarak, olayları okuyuculara kurgusal bir anlatı yoluyla aktarmaktadır. Fransız tarihsel romanı, konularını büyük ölçüde ulusal tarihin önemli dönemlerinden almakta olup, Orta Çağ, Fransız Devrimi ve Napolyon dönemi bu türün en sık işlenen tarihsel bağlamları arasında yer almaktadır (Maigron, 1912; Gengembre, 2006). Bu bağlamda, tarihsel romanlar gerçek tarihi bir referans olarak değil de bir edebi tür kategorisinde değerlendirilmelidir. Chassaint’nin de bahsettiği gibi “tarihsel roman, bir anlamda öğretici olabilir, ancak bir tarihsel referans gibi kullanılmamalıdır. Bir dönemi ya da olayı resmetmek için bir yardımcı olmaktadır, ancak güvenilir ve sağlam tarihsel belgelerle tamamlanması gerekmektedir” (2019, s.13). Bu düşünceden hareketle, tarihsel romanların kurgusal yönü göz önünde bulundurulmalı ve bilimsel tarih yazımıyla karıştırılmamalıdır.

Tarihsel romanın yaratılma sürecinde, yazarın hayal gücünün tarihsel gerçeklerle harmanlanması esas alınması gereken bir husustur. Vigny’e göre, tarihi roman yazarı, tarihin gerçek, somut ve doğru olaylarını dikkate alarak, bunları idealize ederek gerçekliğin üzüntüsünü ve hayal kırıklığını aşarak yazılarını oluşturmaktadır (Akt. Irène, 2015, s.III). Başka bir ifadeyle, yazar, kurgularını bir gerçeklik üzerine, duygularını karıştırmadan, eserinde ifade etmelidir. Fransız edebiyatında bu türün önemli temsilcilerinden olan Alexandre Dumas “Tarihî roman yazarken amacımız sadece bilen bir okuyucu sınıfını eğlendirmek değil, aynı zamanda bilmeyen diğer bir sınıfı da bilgilendirmektir ve özellikle o okuyucular için eserlerimizi yazmaktayız” demektedir (Gengembre, 2010, s.369). Bu çerçevede, Vigny’in, tarihsel romanın, tarihin somut olaylarını idealize

ederek anlatması gerektiğini savunurken Alexandre Dumas'nın ise tarihsel romanın eğitici ve bilgilendirici işlevine vurgu yaptığı söylenebilir.

Dolayısıyla, tarihsel romanlar tarihi olayları anlatan eserler olarak bilinmelerinin ötesinde dönemin sosyal, politik ve kültürel özelliklerini de yansıtan edebi metinlerdir. Özellikle tarihsel roman çevirilerinde, kültürel unsurların doğru bir şekilde yorumlanması ve aktarılması gerekmektedir. Kısacası, çevirmen metnin kültürel özgünlüğünü bozmadan hedef kitleye en uygun şekilde ulaşmayı amaçlamalıdır. Tarihsel roman çevirisinin bu çalışma kapsamında ele alınmasının ardında kültürel unsurlara bu roman türünde sıklıkla rastlanacağı düşüncesi yatmaktadır. Bu sebeple, tarihsel romanın önemli temsilcilerinden biri olan Amin Maalouf'un *Doğu'nun Limanları* adlı eseri bu makalede incelenmektedir. Doğu ve Batı kültürleri arasındaki etkileşimleri anlatan bu romanın çevirisinde kültürel unsurlara rastlamanın tesadüf olmayacağı düşünülmektedir. Amin Maalouf'un Türkçe çevirileri daha önce Newmark'ın belirttiği kültürel unsurlar çevirisinde kullanılan yöntemler çerçevesinde irdelenmişken bu çalışmada Lefereve'in çeviride kültürel dönüş ve yeniden yazım yaklaşımı çerçevesinde incelenmektedir.

Doğu'nun Limanları (Les Echelles du Levant – 1996)

Doğu'nun Limanları romanı, Osmanlı İmparatorluğu devrinin bitiş dönemlerinden başlayarak, 20. yüzyıla kadar uzanan ve siyasi-toplumsal dönüşümlerin şekillendirdiği bir hikâyeyi anlatmaktadır. Romanın ana karakteri, Ossyane, Roma'nın merkezinde, hayalini gerçekleştirmeye çalışan Lübnanlı bir genç olarak tanıtılmaktadır. Maalouf, eserinde hem Batı'da hem de Doğu'da yaşamış olan bu kahramanın Batı ile Doğu arasında sıkışan kimlik arayışı ile ilgili içsel çatışmalarından söz etmektedir. Yazarın diğer romanlarında işlediği aidiyet, kimlik ve kültürel çatışmalar gibi konular bu eserde de ön planda yer almaktadır. *Doğu'nun Limanları*, karakterlerin duygusal yolculuğunu inceliklerle işleyerek nostaljik bir tarzla geçmişle bugünü buluşturmayı amaçlamaktadır. Yıldırım'ın da vurguladığı gibi *Doğu'nun Limanları*'nın, Maalouf'un diğer eserlerinden ayıran özelliğinin, hayalini gerçekleştirmeye çalışan bir başkahramana sahip olmasından ileri gelmektedir. Bu eseri yazarken Maalouf, evrensel bir hoşgörü, sevgi ve barış mesajını iletmeyi amaçlamaktadır. *Doğu'nun Limanları* romanı adaletsizliğe ve baskıya yönelik güçlü bir eleştiri aracı olarak kabul edilmektedir. Bu eserde, çatışmalar, soykırımlar ve dolayısıyla şiddetle parçalanmış bir dünya anlatılmaktadır. Maalouf, çeşitlilik içinde, barış içinde yaşamının imkânsızlığını vurgulamaktadır (Yıldırım, 2015c, s.392). Bu düşüncelerden yola çıkarak, *Doğu'nun Limanları*, özetle, bir gencin hayaller ve hedefler ile toplumsal gerçekler arasındaki çatışmasını anlatmaya çalışmaktadır.

Maalouf, bu kişisel hikâye aracılığıyla evrensel hoşgörü, sevgi ve barış mesajı verirken diğer yandan olumsuz olaylarla parçalanmış bir dünyada yaşamının zorluklarına dikkat çekmektedir. Bunu yaparken, çok kültürlü toplumlarda barış içinde yaşamının ne kadar zor olduğunu gözler önüne sermektedir. Romanın hem ana karakteri hem de anlatıcısı İsyen, 1976'da Paris metrosunda tesadüfen tarih kitabından tanıdığı bir adamla karşılaşır. İsyen'in isteği üzerine, romanda bilinmeyen kişi olarak tanıtılan bu adam hayat hikâyesini anlatmaya başlamaktadır. Romanda yaşanan olaylar, Ketabdar ailesinin 20. yüzyıl boyunca yaşadıkları üzerinden ileri gelmektedir. Bununla birlikte gerçek tarihi olaylardan da söz etmektedir. Bunlardan en önemlileri dört yüzyıllık Osmanlı egemenliği, Birinci Dünya Savaşı, Ermeni meselesi, iki savaş arası Fransız mandası, İkinci Dünya Savaşı, Arap-İsrail savaşı ve nihayetinde Lübnan iç savaşı olarak özetlenebilmektedir (Yıldırım, 2015c, s.392). Amin Maalouf'un diğer romanlarında olduğu gibi burada da tarihsel olaylar zaman olgusunu şekillendiren bir arka plan olmaktan öte, gerçekleşen olaylara yön veren ve karakterlerin hayatını şekillendiren unsurlar olarak ele alınmaktadır. Kısaca bu eserler, kişilerin yaşamışlıklarını tarihi gerçekliklerle harmanlayarak ortaya koymaktadır. Çevirmen Saadet Özen tarafından Fransızcadan Türkçeye çevrilen *Doğu'nun Limanları* romanının arka kapağında belirtildiği gibi, romana atfedilen *Doğu'nun Limanları* ismi eskiden, Avrupalı gezginlerin Doğu'ya ulaştığı ticaret şehirleri dizisine verilirdi. İstanbul'dan İskenderiye'ye, İzmir, Adana ve Beyrut'tan geçerek, bu şehirler uzun bir süre boyunca

dillerin, geleneklerin ve inançların iç içe geçtiği yerler olmuştur. Tarihin yavaş yavaş şekillendirdiği, sonra da yerle bir ettiği kırılğan dünyalar... Bu süreçte sayısız hayat yok olup gitti (Maalouf, 1996). Yazarın kitabının arka kapağında yer alan bu not, *Doğu'nun Limanları* teriminin tarihsel ve kültürel bağlamını vurgulamaktadır. Bu liman kentleri, tarihte savaş ve mücadele geçirmiş yerler olarak bilinmektedir. Burada geçen "kırılğan dünyalar" ifadesi ise sömürgecilik, modernleşme ve bölgesel çatışmalar yaşayan insanlara gönderme yapmaktadır.

Kültürel Çeviri

Çalışmamızın temelini oluşturan kavramlardan biri olan kültürel çeviri kavramını daha iyi anlamak için kültür ve çeviri kavramları ayrı ayrı ele alınacaktır. Çeviri, en genel tanımıyla, kaynak dildeki bir metni hedef dile aktarma süreci olarak açıklanmaktadır. Ancak bu eylemin sadece doğrudan veya biçimsel olarak gerçekleştirilmesi günümüz çeviri çalışmalarında yeterli görülmemektedir. Bu yaklaşım, her dilin kendine özgü kültürel özellikleri olmasından ve erek dil ve kültür normlarının gerekliliklerinden ileri gelmektedir. Öyle ki bu durum "bir ayakta kalma stratejisi olarak kültür hem ulusötesidir(transnational) hem de tercümeyle (translational) ilişkilidir. Kültür ulusötesidir; çünkü çağdaş sömürge sonrası söylemler, kültürel yer değiştirmenin özel tarihinde kök salmıştır. (...) Kültür tercümeyle ilgilidir, çünkü yer değiştirmenin böylesi mekânsal tarihleri (...) kültürün nasıl işaret ettiği veya kültür tarafından işaret edilenin ne olduğu sorusunu oldukça karmaşık bir mesele yapar" (Akt. Özbent, 2023, s.230) şeklinde ifade edilmektedir.

Bu düşünceden hareketle, bir metni kültürel eşdeğer eksenine yakın bir şekilde çevirmek için önce kaynak dilin anlamını anlamak ve sonra hedef dilin yapısına, kültürüne ve ifade biçimlerine uygun bir şekilde yeniden yaratmak gerekmektedir. Kültür ise bir topluluğun geleneklerini, alışkanlıklarını, inanç ve yaşayış biçimlerini kısacası tüm değerlerini kapsayan geniş bir kavramdır. Çeviri sürecinde, çevirmenin temel odak noktası, kültürel farklılıkları anlamak ve bunları olması gerektiği hedef dile iletme olmalıdır. Zira, bir kültürde yer alan bazı ifadeler, semboller veya kavramlar başka bir kültürde aynı anlama gelmemektedir. Bu durumu dikkate alarak, bir metni başka bir dile çevirirken, kaynağın kültürel bağlamını anlamak ve hedef kitleye uygun bir şekilde aktarmak önemlidir.

Çeviri toplumsal ve kültürel bağlam çerçevesinde ele alındığında diller arası bir aktarım sürecinin ötesinde kültürel ve toplumsal koşullardan bağımsız düşünölemeyecek bir etkinlik olarak değerlendirilmektedir. Her çeviri, içinde üretildiği sosyo-kültürel bağlamın ideolojik, tarihsel ve estetik normları tarafından şekillenir. Bu temel özelliklere en çok da tarihsel romanlarda rastlanılmaktadır. Bu edebi türler, tarihi olayları anlatan eserler olarak bilinmelerinin ötesinde dönemin sosyal, politik ve kültürel özelliklerini de yansıtan eserlerdir. Bu bağlamda "çeviri farklı diller, toplumlar, kültürler ve uygarlıklar arasında alışverişi ve etkileşimi sağlayan önemli bir insan etkinliğidir. Bu alışveriş ve etkileşim beraberinde dilsel, kültürel, ideolojik ve toplumsal alışverişi ve etkileşimi getirdiği için çeviri sürecinde bu öğelerin korunması önem kazanmaktadır. Çevirmen bir iletişim uzmanı olarak çeviri yoluyla birbirlerine uzak dilleri, toplumları, kültürleri ve uygarlıkları ancak doğru çeviriler aracılığıyla yaklaştırabilir ve bu şekilde yerel ve evrensel kültüre katkıda bulunabilir" (Okur ve Polat, 2023, s.1366). Bu yaklaşım, çevirinin kültürel bir arabuluculuk işlevi üstlendiğini göstermektedir. Böylece çeviri, farklı toplumsal ve ideolojik bağlamların kesişiminde evrensel bir iletişim zemini yaratmaktadır.

Ayrıca çeviri, toplumların birbirlerini algılama biçimlerini de derinden etkilemektedir. Tarihsel roman çevirileri, kutsal metinlerin farklı dillere aktarımı ya da edebi seçkiye giren eserlerin çevrilmesi, bir toplumun diğerine bakış açısını biçimlendiren en güçlü araçlardandır. Bu nedenle çeviri, sadece dilsel bir edim değil, aynı zamanda kültürel kimliklerin oluşumunda rol oynayan bir toplumsal pratik olarak görölmelidir. Çevirinin kültürel ve toplumsal bağlamda ele alınması, hem metnin üretim koşullarını hem de hedef toplumdaki algılayışını anlamak açısından vazgeçilmezdir. Başka bir deyişle çeviri, toplumların birbirlerini algılama biçimlerini dönöştürmenin ötesinde,

kültürün kendi içsel çok katmanlı yapısını ve melez doğasını görünür kılma işlevi de üstlenir. Nitekim Bachmann-Medick'e göre "çeviri kategorisinin, kültürün araştırılması açısından önemi, araştırma nesnesinin kültür çevirisini ve kültürler arasındaki çeviriyi kapsayacak şekilde genişletilmesinden ibaret değildir. Çeviri kategorisi, kültür nesnelerinde haiz bulunan çeviriye, bütünsel olmaktan uzak yapılarına, melezliklerine ve karmaşıklıklarına yeniden ışık tutar" (akt. Tekgül Akın, 2022, s.230). Bu yaklaşım, çevirinin kültürün çok katmanlı ve melez doğasını görünür kıldığını ve onu yeniden düşünmeye imkân veren bir kavramsal çerçeve olarak öne çıktığını vurgulamaktadır.

Günümüz çeviri çalışmalarında kuramcıların çeviriye bakış açıları farklılıklar gözlemlenmektedir. Çeviri ifadesinin başına kültürel sıfatını yerleştirmek ve onu artık "kültürel çeviri" olarak adlandırmak daha tercih edilen bir kullanım haline gelmiştir. Kültürel çeviri önce yabancı bir unsuru bağlamdan çıkararak anlamlandırma ve sonra onu yerleştirmek yani farklı bir bağlamın içine yerleştirmek olarak açıklanabilmektedir. Çevirmenlerin bu sürece hem kaynak hem de erek kültür açısından iki yönlü yaklaşması yerinde olacaktır. Öyle ki bu yaklaşım, kültürel çeviriyi zenginleştiren ve daha anlamlı hale getiren bir iletişim eylemi olarak kabul edilmektedir. Bu süreçte çevirmenin rolü çok önemli bir yere sahiptir. Bassnett çevirmenin rolünü iki farklı açıdan değerlendirmiştir. Çevirmen ilk rolünde pozitif bir güç olarak görülmektedir. Yazının zaman ve mekân boyunca yaşamasını sağlayan yaratıcı bir sanatçı, kültürler arası bir aracı ve yorumcu olarak değerlendirilmektedir. Bu rolde onun kültürler arası iletişim ve kültürlerin sürekliliği ve yayılmasındaki rolü vurgulanmaktadır. Çevirmenin ikinci rolünün ise bazı durumlarda şüpheli bir faaliyet olarak algılanmasından bahsetmiştir. Bu eylemin içerisinde güç, ekonomik, siyasi, cinsiyet ve coğrafi eşitsizliklerin metin üretimini şekillendirdiğini öne sürmüştür (Bassnett, 2014, s.5). Dolayısıyla, çevirmenin görevi sadece bir dilden diğerine aktarmak değil aynı zamanda kültürel, politik ve toplumsal dinamikleri de hedef dile aktarım sürecine dâhil etmektir. Çeviri eyleminde diller arası kültürel aktarımın derinlemesine incelenerek gerçekleştirilmesi gerekmektedir. André Lefevere'in belirttiği üzere, çevirmenler faaliyetlerini, belli bir zaman dilimi içinde belli bir kültürel yaşamın parçaları olarak gerçekleştirmektedirler (1992, s.14). Bu süreçte çevirmenler, kaynak metindeki kültürel unsurları, deyimleri ve kültürel dil kullanımlarını dikkate alarak hedef dilde amaçlanan anlamı doğru bir şekilde iletmelidir. Bu bağlamda, kültürel unsurlar çevrilirken yerleştirmeye başvurulabilir. Bu yöntem çevirinin içeriğini hedef kitlenin kültürel tercihlerine ve beklentilerine göre düzenlemeyi amaçlamaktadır. "Dickins'a (2002) göre, yerleştirme hedef metinde yapılan bir tür "kültür nakli"dir. "Kültür nakli, hedef dilin yerli kültürel öğesinin kaynak metin ortamına dâhil edilmesidir. Çevirmen çeviri işlemi sırasında yabancı olanı vermekten kaçınır" (akt. Yalçın, 2015, s.104). Başka bir deyişle, çevirmen, hedef okuyucunun yabancı kültürü anlamakta zorlanmaması için, kaynak metindeki kültürel öğeleri hedef kültüre özgü ifadelerle değiştirerek metni daha anlaşılır hale getirmeyi amaçlamaktadır.

Çevirmenin bir kültürden diğerine kültürel taşıyıcı rolü, onu diller arasında bir köprü kurmanın ötesine taşımaktadır; bu bağlamda çevirmen, bir kültürün bilgi, değer ve dünya görüşünü diğerine aktaran bir kültürel arabulucu olarak konumlanmaktadır. Çevirmen, yaptığı seçimlerle hangi öğelerin hedef kültüre aktarılacağını, hangilerinin ise dönüştürüleceğini ya da göz ardı edileceğini belirlemektedir. Bu bağlamda çevirmenin kararları, hedef toplumun kaynak kültüre dair algısını şekillendirmektedir. Vermeer'e göre, çevirmen, erek kitleye iletilmek istenen konuya hâkim olan kişidir. Hem kaynak hem de erek kültürü iyi bildiği için, kimi zaman işveren kimi zaman kendisi tarafından belirlenen amaç doğrultusunda, erek okur kitlesi için çeviri işini yerine getirir. Çevirmen aynı zamanda bir uzman olarak çeviri sürecinde aldığı kararların sorumluluğunu üstlenip bunları açıklayabilmelidir (akt. Avcı Solmaz, 2020, s.704). Vermeer'in bu görüşü, çevirmenin yalnızca diller arası aktarım yapan bir aracı değil, aldığı kararların sorumluluğunu üstlenen ve erek kitleye yönelik amaç odaklı stratejiler geliştiren bir uzman olduğunu ortaya koymaktadır. Böylece çevirmen, kültürlerarası iletişimde etkin ve sorumlu bir aktör olarak konumlanmaktadır. Bu noktada Lawrence

Venuti'nin (1995, s.1) çevirmenin "görünürlüğü/görünmezliği" üzerine yaptığı vurguya göre Anglo-Amerikan çeviri geleneğinde çevirmenin görünmezliği, metnin erek dilde yabancı izler taşımadan okunabilir kılınmasıyla ilişkilendirilmiştir. Bu yaklaşım, çevirmenin görünür ya da görünmez kılınmasının, kültürlerarası iletişimin niteliğini doğrudan etkileyen bir unsur olduğunu göstermektedir. Tüm bu düşüncelerden hareketle, çevirmen, kültürler arası aktarımda ideolojik ve estetik normların temsilcisi, kültürel değerlerin ve toplumsal belleğin taşıyıcısı olarak bilinmektedir. Bu konumuyla çevirmen, metin aracılığıyla yeni kültürel ufuklar açan ve toplumların birbirlerini anlama süreçlerine katkı sağlayan etkin bir aracı olarak öne çıkmaktadır.

Bu bağlamda tarihsel roman çevirmeninden öncelikle romanın geçtiği dönemin tarihsel ve toplumsal koşullarına hâkim olması beklenmektedir. Bunun yanı sıra, yazarın üslubunu, anlatı tonunu ve estetik tercihlerini erek kültüre olması gerektiği gibi aktarmalı ve okurun tarihsel bağlamı kavrayabilmesini sağlayacak dengeyi gözetmelidir. Tarihsel roman çevirmeni, ideolojik vurguların, toplumsal bellek unsurlarının ve kültürel değerlerin aktarımında bilinçli tercihler yapmalıdır. Bu nedenle, tarihsel roman çevirisi disiplinler arası bilgi, kültürel duyarlılık ve estetik hassasiyet gerektiren bir süreç olarak görülmelidir. Çevirmenin de bu sürece uyum sağlayacak yeteneklere ve bilgi birikimine sahip olması gerekmektedir.

Tüm bu bilgiler ışığında, kültürel çeviri kavramının kültürün çeviride temel rol oynayan faktörlerin başında gelmesi sebebiyle, günümüz çeviri çalışmalarında ön plana çıktığı söylenebilir. Ayrıca kültürel bağlamların varlığı, çeviri sürecinde dil aktarımını sağlarken iletişim stratejilerini ve dil seçimlerini şekillendirmektedir. Özetle, kültürel çeviri kavramı, kültürün çeviride temel rol oynayan faktörlerden biri olması nedeniyle günümüz çeviri çalışmalarında merkezi bir konuma sahip olmuştur. Bu bağlamda, çeviriyi kültürel bir yeniden yazım olarak gören André Lefevere'in yaklaşımı, konunun kuramsal arka planını anlamada önemli bir referans noktası olarak kabul edilmektedir.

André Lefevere'in Çeviriye Bakış Açısı

Çeviribilimde "kültürel dönüş" (cultural turn) kavramı, özellikle André Lefevere'in katkılarıyla doğrudan ilişkilidir. 1990'larda ortaya çıkan bu paradigma değişimi, çeviriyi artık yalnızca dilsel bir işlem olarak değil, aynı zamanda kültürel, ideolojik ve politik bir eylem olarak değerlendirmeyi mümkün kılmıştır. Lefevere, Bassnett, Even-Zohar ve Toury gibi isimlerle birlikte bu dönüşümün öncülerinden olmuş; çeviri sürecini ideoloji, güç ilişkileri, patronaj ve poetika gibi kavramlarla açıklayarak, çeviri metnlerinin tarihsel ve kültürel bağlamda nasıl şekillendiğini ortaya koymuştur. Özellikle "yeniden yazım" (rewriting) kavramıyla, çeviri ürünlerinin yalnızca edebi değil aynı zamanda ideolojik ve kültürel sistemler tarafından yönlendirildiğini vurgulamıştır. Bu nedenle kültürel dönüş, çeviriyi hem toplumsal belleğin hem de ideolojik normların bir yansıması olarak ele almayı gerektirmektedir. Ayrıca Lefevere, çeviri çalışmalarında sistem teorisi fikrini ortaya atarak, çeviri metnlerinin tarihsel ve kültürel bağlamlarda nasıl işlediğini araştırmıştır. Son olarak Lefevere, çeviri metnlerinin manipülatif bakış açılarına değinmiştir. Çeviri sürecinin, metinler aracılığıyla toplumları nasıl etkilediği ve şekillendirdiği üzerine odaklanmıştır. Lefevere, çeviriyi bir tür 'yeniden yazım' olarak tanımlayarak onun yalnızca dilsel bir aktarım değil, aynı zamanda ideolojik ve kültürel bir süreç olduğunu vurgulamıştır. Bu çerçevede çevirinin ideoloji, tarih ve kültür tarafından şekillendirildiğini ileri sürmüş; edebiyat ve kültürün çeviri yoluyla nasıl dönüştüğünü incelemiştir. Ayrıca sistem kuramı yaklaşımıyla çeviri metnlerini tarihsel ve kültürel bağlamları içerisinde değerlendirmiş ve çevirinin etki altına alıcı yönlerine dikkat çekmiştir. Bu tanım, yeniden yazım kavramının alanını genişletme olanağını vurgulaması açısından önemlidir. " Öncelikle, farklı bir dilden söz edilmemesi, yeniden yazımın yalnızca bir yazarın eserinin bir dilden başka bir dile aktarılması sırasında değil, aynı zamanda aynı dil içerisinde yeniden yazılması durumunda da gerçekleştiğini ortaya koymaktadır" (Lefevere, 1985, s.235).

Lefevere'in çeviriyle ilgili görüşleri özellikle *Translation, History and Culture* adlı yapıtında ayrıntılı biçimde ele alınmıştır. Ona göre çeviri, hedef kültürde özgün yapıtı temsil eden yeni bir

metin olarak görülmekte ve özellikle kaynak dili bilmeyen okurlar için yeni bir ürün işlevi üstlenmektedir. Lefevere, tüm dillerin ve yapıtların kültürler arası dizgede eşit konumda bulunmadığını vurgulayarak, İncil ve Kur'an örnekleri üzerinden çevirinin çoğu zaman başka bir metnin yetkesine başvurma biçiminde işlediğini belirtir. Bu durum, çeviri metnlerinin hem yazarın hem de kültürün kendi yetkesini onaylama aracı haline geldiğini ve edebî üretimde özgünlüğün yerini tartışmalı kıldığını göstermektedir. Lefevere bu düşüncelerini özetleyerek ve daha somut örnekler vererek şu şekilde açıklamaya devam etmiştir: Çeviri, sadece "başka bir dünyaya açılan bir pencere" ya da bu türden kutsal bir basmakalıp söz değildir. Aksine, çeviri, yabancı etkilerin yerli kültüre nüfuz edebileceği, onu zorlayabileceği ve hatta onu altüst etmeye katkıda bulunabileceği, çoğu zaman belirli bir gönülsüzlükle açılan bir kanaldır (1992, s.1-3). Dolayısıyla çeviri, hem kültürel alışverişin hem de kültürel çatışmanın alanı olarak görülmelidir. Bununla birlikte, André Lefevere, *Translating Literature: Practice and Theory in a Comparative Literature Context* adlı eserinde çeviri eyleminin yalnızca dil ve kültür düzeyinde bir aktarım süreci olmadığını bunun ötesinde ideoloji, poetika ve söylem evreni gibi daha derin yapısal düzeylerde çevirinin değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Bu açıdan bakıldığında çevirmenler, metni hedef dile aktarırken ideoloji, poetika ve söylem evreni düzeylerinde çeşitli stratejik kararlar almak zorunda kalmaktadır. Bu kararlar, metnin hedef kültürde nasıl algılanacağını ve işlev göreceğini doğrudan belirlemektedir. Bu düzeyler arasında en belirleyici role sahip olan kavramın ideoloji olduğunun altı çizilmektedir. Çevirmenler en çok bu konuda karar vermek zorunda kalmaktadırlar görüşüne de yer verilmiştir (1992, s.86-88). Bu bilgiler ışığında, Lefevere'in çeviri sürecinde öne çıkardığı üç temel kavram olan ideoloji, poetika ve söylem evreni bağlamında çevirmenin karşılaştığı stratejik karar alma zorunluluğundan bahsetmek önemli görülmektedir. Metnin hedef kültürdeki işlevi, bu üç düzeyde verilen kararlarla şekillenirken, özellikle ideolojinin belirleyici bir rol üstlendiği açıkça ifade edilmektedir. Lefevere'e göre bir çeviri metnin hedef kültürde kabul görebilmesi, o kültürün ideolojik normlarıyla uyumlu olmasına bağlıdır. Bu bağlamda 'yeniden yazımlar', tarafsız metinler olarak değerlendirilemez; aksine ideolojik bir işlev üstlenirler. Ancak aynı zamanda çeviriler, yeni düşünce ve edebi biçimleri tanıtarak kültürel gelişime de katkıda bulunabilir. Nitekim Voss'un Homeros çevirileriyle altılı ölçünün Almanca şiire girmesi ve Frere'in Pulci çevirilerinin İngiliz edebiyatına ottava rima nazım biçimini kazandırması bu duruma örnektir (Lefevere, 1994, s.124). Özetle, yeniden yazımlar ideolojik bir özelliğe sahiptir ve tarafsız bir metin olarak değerlendirilemez; çünkü belirli düşünce, değer veya estetik anlayışları yansıtmaktadırlar. Yeniden yaratım sürecinden geçen bu çevirilerin kültürel ve edebi gelişime katkı sunduğu Lefevere'in verdiği örneklerle açıkça ifade edilmiştir.

Susan Bassnett ve André Lefevere ortak çalışmaları *Translation, History and Culture* adlı kitaplarının önsözünde çeviribilimin seksenli yıllarını "kültürel dönüş" (1992, s.5) olarak tanımlamışlardır. Bassnett *Translation Turn in Cultural Studies* başlıklı çalışmasında ise artık odağa alınan metin değil, kültür olduğunu da açıkça dile getirmiştir: "Artık sorular değişti. İnceleme nesnesiyse yeniden tanımlandı. İncelenen, hem kaynak hem de erek kültürün göstergelerinden oluşan bir ağla örülmüş bir metindir ve böylelikle, çeviribilim araştırmacıları, hem dilbilimsel yaklaşımdan faydalanabilme, hem de onun ötesine geçerek inceleme yapabilme imkânını elde etmiştir" (1998, s.123). Dilbilimsel yaklaşımlardan bütünüyle uzaklaşmaz ancak öncelikler değişir ve çeviri incelemesi yapılırken önceden önemsenmeyen unsurlar çeviri etkinliğini tam 13 anlamıyla betimleyebilmek için gerekli unsurlar olarak karşımıza çıkar (akt. Serteser, 2013, s.12-13).

Çeviride Kültürel Dönüş

Kültürel dönüş paradigmasının önde gelen savunucuları arasında Susan Bassnett ve André Lefevere yer almaktadır. Söz konusu araştırmacılar, 1990'da yayımladıkları *Translation, History and Culture* adlı eserle çeviri çalışmalarında kültürel yaklaşımı ön plana çıkarmışlardır. 1998 yılında, Bassnett ve Lefevere'nin, Lefevere'nin 1996 yılında ölümünden sonra "Kültürleri İnşa Etmek (Constructing Cultures)" başlıklı kitabı yayımlanmıştır. Ön sözünde Edwin Gentzler, 1990'daki esere

atıfta bulunarak, “o dönemde çeviri çalışmalarının resmen ‘kültürel dönüşü’ gerçekleştirdiğini” ve “pek çok akademisyenin 1990’ların başlarında yavaş yavaş kültürel dönüşe yaklaştığını, ancak bu pozisyonu ilk kez Bassnett ve Lefevere’nin dile getirdiğini” söylemektedir (1998, s.XI). Bu bilgi, söz konusu olan kültüre dönüş kavramının, çeviri çalışmalarında, ilk olarak kimler tarafından ve hangi zamanlarda ortaya çıktığını göstermektedir. Bu yaklaşım çeviri sürecinin güncel durumunu ifade ederek daha geniş bir bakış açısıyla ele alınmasını ve çevirmenlerin hem dil hem de kültürel anlamda bir köprü işlevi gördüğünü vurgulamaktadır.

Son yıllarda çeviri çalışmalarında ‘kültürel dönüş’ bağlamında, çeviri sürecinin yalnızca diller arası bir işlem değil, aynı zamanda kültürlerarası bir arabuluculuk olduğu vurgulanmaktadır. Bu yaklaşım, çevirinin çok katmanlı bir yapı taşıdığını; bir mesajı yalnızca bir dilden başka bir dile aktarmakla kalmayıp, aynı zamanda bir kültürden diğerine de geçiş sağladığını göstermektedir. Nitekim Ladmiral’ın da belirttiği gibi, “bu sürecin aynı zamanda kültürlerarası bir arabuluculukla eş zamanlı olarak gerçekleştiği gerçeği üzerinde durulmasına artık pek gerek yoktur; zira bir dilden diğerine geçiş, aynı anda ve paralel olarak bir dil-kültürden diğerine geçiş yapan bir arabuluculuk çalışmasını içermektedir” (2010, s.633). Bu bağlamda çeviri, yalnızca diller arasında sınırlı kalmayan, kültürel anlamda da etkileşimi ve anlayışı kolaylaştıran kapsamlı bir arabuluculuk olarak görülmektedir. Dolayısıyla ‘kültürel dönüş’, çevirinin dilsel aktarımın ötesine geçerek kültürlerarası köprü kurma işlevini üstlendiğini ortaya koyan önemli bir paradigma haline gelmiştir.

Çeviride Yeniden Yazım

Çeviride “yeniden yazım” kavramı en genel ifadeyle, kaynak metnin anlamını ve içeriğini hedef metne iletirken aynı kelimeleri kullanmadan yeniden ifade etmeyi gerektirir. Çeviri çalışmalarında son zamanlarda çok sık kullanılan bu yöntem metnin daha doğal, akıcı veya hedef dile daha uygun hale getirilmesi için yapılmaktadır. Bir metni yeniden yazarken öncelikle kaynak metni hedef metne anlamlı bir şekilde aktarmak gerekmektedir. Aynı mesajın farklı kelimeler veya başka türlü anlatımlar kullanarak iletilmesi önemlidir. Hedef metnin dilinin daha akıcı hedef dilin okuyucuları açısından daha doğal ve anlaşılabilir olması amaçlanmaktadır. Son olarak, metnin genel tonunu, üslubunu ve tarzını bozmayacak şekilde yeniden yazmak gerekmektedir.

Yeniden yazma olarak kabul edilen çeviri, bir metni yeniden yazma kavramını, aynı dilde ya da farklı bir dilde, yazılı ya da sözlü bir biçimde yeniden üretme olarak sunmaktadır. Çeviri, yönlendirme eylemini içeren bir yeniden yazmadır ve dolayısıyla güç (Patronaj) eylemini de içermektedir. Çeviri olarak yeniden yazma kavramı, André Lefevere tarafından öne sürülmüştür. André Lefevere, Susan Bassnett ile başladığı çoklu sistem terminolojisinden uzaklaşarak çeviriyi yeniden yazma, ideoloji, şiirsel yapı ve patronajın rolü gibi konuları incelemeye karar vermiştir. Çeviriyi bu açılardan ele alan Lefevere, dilbilimsel çeviri kuramlarını, “kelimeden metne bir birim olarak geçiş yapmışlar ama ötesine geçememişlerdir” (1992, s.4) diyerek eleştirmiştir, çünkü bu kuramlar ona göre metni kültürel çevresi içinde ele almamaktadırlar. Bu sebeple Lefevere, dilin sınırlamalarının ötesine geçerek çeviri ve kültür arasındaki etkileşime odaklanmaktadır. Lefevere’e göre, yeniden yazılan metin belirli bir sosyokültürel çerçevede ortaya çıkarılan “nihai ürün” olarak kabul edilmelidir.

Lefevere’e göre “yeniden yazanlar bir yazarın, bir eserin, bir dönemin, bir türün ve bazen de bütün bir edebiyatın kendine has özelliklerini yansıtmaktadır” (1992, s.5). Diğer bir deyişle, yeniden yazma, yalnızca iki dil arasında gerçekleşmek zorunda değildir; aynı edebi sistem içinde de meydana gelebilmektedir. Özetle, ona göre hiçbir metin boşlukta çevrilmez, kesinlikle belirli bir sebep için belirli bir biçimde yeniden yazılır ya da manipüle edilir. Dilbilim odaklı çeviri yaklaşımlarında temel fikir “eşdeğerlik” iken, burada odak noktası çevrilen metnin 44 manipüle edilmiş bir metin olarak tanımlanmasıdır. Yani “çeviri, kendi başına bir metin türü olarak görülmekte, hedef kültürün ayrılmaz bir parçası olarak ele alınmakta ve sadece başka bir metnin yeniden üretimi olarak değerlendirilmemektedir” (Snell-Hornby, 1988, s.23). Bu bilgiden yola çıkarak, çeviri sayesinde metin

sadece başka bir dilde değil başka bir kültürde de bir üretim unsuruna dönüştürülmektedir. Yaratıcı bir süreç olarak değerlendirilen çeviri, kaynak metnin anlamını hedef kültüre uyarlanması sonucu ortaya çıkan bir ürün olarak kabul edilmektedir.

Kültürel Unsurlar

Çeviri sürecinde, kültürel unsurların uygun bir biçimde hedef dile aktarılması önem arz etmektedir. Çeviri etkinliği, bir erek kültür gerçekliği olarak, betimleyici çalışmaların da gösterdiği üzere, güç ilişkileri odağında gerçekleşmekte ve böylelikle değişik görünüm kazanmaktadır (Serteser, 2013, s.13). Özellikle edebi çeviride, kültürel öğelerin doğru ve etkili bir şekilde aktarılması çevirmenler tarafından ön planda tutulması gereken bir sorumluluk olmalıdır. Newmark'a göre kültürel öğeler, bir toplumun dil, gelenek, inanç, değerler sistemi ve sosyal normlarını içeren unsurlardır ve bu öğelerin çeviride nasıl ele alındığı, çevirinin niteliğini doğrudan etkilemektedir (Newmark, 1988, s.94). Kültürel öğeler, farklı kuramcılar tarafından farklı kategorilerde değerlendirilerek ele alınmıştır. Baker, bu öğeleri dil ve söylem unsurları adı altında incelemeyi tercih etmiştir. Çeviri sürecinde deyimler, atasözleri, argo ifadeler ve günlük konuşma kalıpları, hedef kültürün anlayacağı şekilde aktarılması gereken dilsel öğelerdir (Baker, 2011, s.65-78). Çevirmen bahsi geçen bu ifadeleri doğrudan çevirmek yerine hedef kültüre uygun şekilde yeniden yorumlanmalıdır. Özellikle "deyim çevirisi, erek dilde o deyim tam karşılığı olup olmadığını çözümleyerek, en doğru şekilde yorumlama becerisi gerektirir" (Yalçın ve Büyüksaraç, 2017, s.819). Hedef kültürde tam karşılığı olmayan diğer öğeler ise inanç sistemiyle ilişkili olan dini veya mitolojik ifadelerdir. Çevirmen bu kalıpları kullanırken açıklayıcı çeviri tekniklerinden yararlanabilir. Kültürel öğeler, Lefevere'in bakış açısıyla ele alındığında, tarihi ve toplumsal bağlamlar çeviri sürecini etkileyen unsurlar olarak kabul edilmiştir. Bu nedenle, tarihî olaylar, karakter isimleri, coğrafi mekânlar ve döneme özgü terimler çeviri sürecinde titizlikle ele alınmalı, hedef dilde benzer bir etki yaratacak şekilde aktarılmalıdır (1992, s.45-50). Kültürel çeviride ele alınması gereken diğer bir unsur ise gündelik-geleneksel hayata dair alışkanlıklardır. Venuti (1995, s.17)'ye göre yabancı metinlerin yerleştirilmesi yoluyla çevirmen metni erek dilde yeniden yazmaktadır ve okur için görünmez olarak yer almaktadır. Çevirmenin görünmezliği aslında kültürel bir eleştiridir. Özellikle de edebi eserlerin çevirisinde erek kültüre özgü koşullar dikkate alınarak yerleştirmeye dayalı çeviri stratejilerine başvurulması sıklıkla karşılaşılan bir yöntem olarak ortaya çıkmaktadır (akt. Barut ve Baytar, 2021, s.22). Söz konusu bu tür unsurların çevirisinde, birebir çeviri yerine açıklayıcı çeviri veya kültürel adaptasyon gibi stratejilerden yararlanılmaktadır.

Kültürel öğelerin çevirisinde çevirmenlerin karşılaştığı en büyük zorluk, kaynak metnin ruhunu korurken hedef kültüre uygun bir anlatı yaratabilmektir. Yazılı her metnin temelinde o dil olmasına rağmen, bir çevirmen için metni çözümleme sorunları dilden daha fazlasını kapsar (Bassnet, 1998, s.137). Bunlar arasında kültürel unsurları çözümlemek, anlamak, yorumlamak ve çevirmek en önemlilerindendir (akt. Taş, 2017, s.12). Özellikle tarihsel roman çevirilerinde dikkat edilmesi gereken en önemli konu kültürel unsurların kaybolmadan aktarılması ve hem tarihsel hem de edebi bağlamların korunmasını sağlamaktır. Taşdan bu durumu şöyle özetlemektedir:

Kültürel çeviri sürecinde soru doğru şekilde sorulmuş gibidir ve cevap da doğru şekilde verilmiştir. Fakat doğru yanıt, eğer yabancılaştırma ise soru yanlış demektir; çünkü tüm kültürel öğelerin bu yöntemle çevrilmeye mahkûm değildir. Diğer yandan, eğer soru doğru ise, yanıt yalnızca yabancılaştırma değildir; zira tüm kültürler birbirine tamamen yabancı değildir" (2018, s.6).

Başka bir ifadeyle, kültürel çeviri sürecinde, kültürler birbirine yabancı olmadığı için yalnızca yabancılaştırma yöntemiyle çevrilebileceğini varsaymak doğru değildir. Bu sebeple, çevirmen yalnızca iki dili değil bununla birlikte iki kültürü de hedef dilin okuyucularının anlayacağı şekilde yorumlamalıdır. Tüm bu bilgilerin temel alındığı bu makalede, tarihsel bir roman türü olarak bilinen *Doğu'nun Limanları* romanından seçilen çeviri örnekleri, çeviriyi ideoloji, poetika ve güç ilişkileriyle bağlantılı bir yeniden yazım süreci olarak değerlendiren André Lefevere'in bakış açısı esas alınarak incelenmesi hedeflenmektedir. Bu analizde dikkate alınacak kültürel unsurlar deyimler, ikilemeler ve günlük söylemler olarak sınıflandırılmıştır.

Yöntem

Bu makalenin yöntem başlığı adı altında, çalışmanın modeli, verilerin toplanması ve verilerin analizine ilişkin bilgiler açıkça ifade edilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Amin Maalouf'un *Doğu'nun Limanları* isimli romanının Türkçe çevirisini incelemeyi amaçlayan bu çalışma nitel araştırma yöntemine dayalıdır. Çalışmada araştırmanın amaçlarına yönelik verilere ulaşmak için nitel araştırmalarda en çok başvurulan araştırma ve veri toplama yöntemlerinden biri olan doküman analizi kullanılmıştır. Doküman analizi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım, Şimşek, 2013, s.217). Doküman analizi araştırmanın hedeflerine yönelik verilere ulaşmada dokümanların incelenmesi ile gerçekleşir (Çepni, 2010). Bu bağlamda, romandaki dil ve anlatım özellikleri incelenerek çeviri sürecindeki olası değişimler değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular, çeviri eserlerin anlam ve üslup açısından nasıl şekillendiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bununla birlikte, çalışmamızın evrenini, Amin Maalouf romanlarının çevirileri oluşturmaktadır. Çalışmamızın örneklemini ise, Amin Maalouf'un Fransızca dilinde yazılan *Les Echelles du Levant*'ın Türkçe çevirisi olan *Doğu'nun Limanları* romanı oluşturmaktadır. Çeviri, yalnızca Türk okuyucusuna Maalouf'un tarihsel roman anlayışını tanıtmakla kalmamış, aynı zamanda yazarın kimlik, aidiyet ve kültürlerarası etkileşim temalarını da Türk edebiyat okurlarıyla buluşturmuştur. Çeviride önsöz ya da sonsöz gibi ek metinlere yer verilmemiştir; ancak çevirmenin Türk edebiyatındaki diğer çeviri deneyimleri ve benzer eserlerdeki katkıları, onun Maalouf'un eserlerini Türkçeye aktarmada edindiği birikimi göstermektedir.

Veri Kaynağı

Bu çalışmada veri kaynağı olarak, Amin Maalouf'un ilk kez 1996 yılında Paris'te Éditions Grasset & Fasquelle tarafından yayımlanan *Les Échelles du Levant* adlı eseri kullanılmıştır. Roman, Saadet Özen'in çevirisiyle *Doğu'nun Limanları* adıyla Türkçeye kazandırılmış ve 2024 yılında Yapı Kredi Yayınları tarafından 86. baskısı yayımlanmıştır. Çevirmen Saadet Özen, Fransızcadan Türkçeye yaptığı çevirilerle tanınan, alanında deneyimli bir çevirmen olup Maalouf'un farklı eserlerini de Türkçeye kazandırmıştır. Bu bağlamda Özen'in çevirmenlik pratiği, yazarın Türk okur çevresinde daha geniş bir şekilde tanınmasına önemli katkılar sağlamıştır. Kaynak dil Fransızca olan bu eserlerden alınan örneklerdeki kültürel unsurların (deyimler, ikilemeler, günlük söylemler) hedef dil Türkçede nasıl ifade edildiği gözlemlenmiştir.

Verilerin Analizi

Bu çalışmada, Fransızca dilinde yazılan *Les Echelles du Levant* romanından seçilen örnekler, Türkçe çevirileriyle karşılaştırılarak betimsel veri analizine tabi tutulmuştur. Strauss ve Corbin'in önermiş olduğu iki veri analiz süreci vardır: betimsel analiz ve içerik analizi. Betimsel analiz, içerik analizine göre daha yüzeyseldir ve daha çok araştırmanın kavramsal yapısının önceden açık biçimde belirlendiği araştırmalarda kullanılır (Akt. Yıldırım ve Şimşek, 2013, s.255). Bu bağlamda çeviri örnekleri André Lefevere'in kültüre dönüş ve yeniden yazma yaklaşımları çerçevesinde betimsel analiz sürecinden geçirilmiştir. Seçilen örneklerde, kültürel unsurların (deyimler, ikilemeler, günlük söylemler) varlığına özen gösterilmiştir. Her bir örnek, kaynak ve erek dil karşılıklı olacak şekilde sunulmuştur. Tablo halinde düzenlenen bu çeviri örnekleri André Lefevere'in kültürel dönüş ve yeniden yazım yaklaşımları çerçevesinde incelenmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda, çalışma kapsamında incelenen Amin Maalouf eserinin Türkçe çevirisinin, André Lefevere'in yeniden yazım ve kültürel dönüş kavramlarına hangi ölçüde yakın veya uzak olduğu değerlendirilmiştir.

Etik Kurul İzni

Bu çalışma, insan katılımcılar veya deney hayvanları üzerinde gerçekleştirilen herhangi bir araştırma içermemektedir. Araştırmanın verileri, Amin Maalouf'un *Doğu'nun Limanları* adlı romanı ile eserin Türkçe çevirisinin doküman incelemesine dayalı olarak nitel araştırma yöntemi çerçevesinde analiz edilmesinden elde edilmiştir. Çalışmada anket, görüşme, gözlem veya deneysel veri toplama yöntemleri kullanılmadığından etik kurul onayı gerekmemektedir.

Bulgular ve Yorum

Bu çalışmanın bulgular ve yorum başlığı altında, *Doğu'nun Limanları* romanındaki çeviri örnekleri üç farklı kategoride tablolar oluşturularak analiz edilmiştir. Bu çeviri örnekleri, kültürel unsurlar olarak kabul edilen deyimler, ikilemeler ve günlük söylemler çerçevesinde tablolar halinde sunulmuştur. Tablo 1'de 13 deyim çevirisi örneği yer almaktadır. Bu çevirilerde Fransızcadaki genel ifadeler Türkçede en yakın deyim karşılıklarıyla kültürel açılım yapılarak aktarılmıştır. Tablo 2'de ise 7 ikileme örneğine yer verilmiştir. Bu örneklerde de aynı şekilde çevirmen Fransızcadaki herhangi bir sıfatı, bir kelime grubunu Türkçeye çevirirken hedef dile özgü kültürel unsur olan ikilemeyi kullanmayı tercih etmiştir. Böylelikle anlatımın akıcılığına ve kültürel aktarıma önem verilmiştir. Tablo 3'te ise hedef dilin günlük konuşma dili ile çevrilmiş 8 örnek cümle yer almaktadır. Bu çevirilerde de kültürel açıklama yoluyla çeviri yapılması dikkat çekmektedir. Toplamda 28 farklı çeviri örneği üzerinden yapılan analizde, *Doğu'nun Limanları* romanının çevirisinde hedef dile uygun deyim, ikileme, günlük söylem gibi kültürel unsurların tercih edildiği ve kültürel bağlamın korunmaya çalıştığı görülmüştür. Bu eserin çevirmeni Saadet Özen, 1972 yılında İstanbul'da doğmuş, Notre Dame de Sion Fransız Kız Lisesi ve İstanbul Üniversitesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü'nü bitirmiştir. Türk arkeolog, yazar, çevirmen ve editör olarak bilinmektedir (Maalouf, 2024). Bir süre turist rehberliği yaptıktan sonra Can Yayınları'nın Fransızca editörlüğünü yürütmüştür. Aralarında José Saramago, Yves Simon, Romain Gary, Fernando Pessoa, Paulo Coelho'nun bulunduğu çeşitli yazarların kitaplarını Türkçeye çevirmiştir. (Yapı Kredi Yayınları, t.y.). Saadet Özen, eserlerini inceleme kapsamına aldığımız çevirmenlerden olup, Fransızca ile Türkçe arasında edebi ve kültürel bir köprü kurarak önemli çevirilere imza atmış bir isimdir. Bu bilgiler ışığında, çevirmenin, deyimlerin kullanımını çeviri sürecine dâhil ederek kaynak metnin anlamını birebir aktarmak yerine, hedef metindeki doğal akışı korumaya özen gösterdiği gözlemlenmiştir. Deyimler, kültürel bağlamın korunmasında önemli bir rol oynayan kültürel unsurlar olarak bilinmektedir. Çeviride, Fransızca ifadelerin Türkçeye aktarılırken anlam kaymalarına uğramadan yerel deyimlerle karşılandığı görülmektedir. Deyimler, bir dilin kültürel dokusunu yansıtan en önemli öğelerden biridir. Bu çerçevede, *Doğu'nun Limanları* adlı romanın Türkçeye çevirisinde deyimlerin nasıl kullanıldığı ve bunların çeviriye etkileri aşağıdaki tabloda detaylıca incelenmiştir.

Tablo 1. *Doğu'nun Limanları* Romanındaki Deyimlerin Çevirisi

Eser Adı	Les Echelles du Levant Kaynak Metin	Doğu'nun Limanları Erek Metin
Ö1	Les serviteurs s'étaient consultés p.27	Hizmetkârlar kafa kafaya vermişlerdi s. 18
Ö2	Noubar hurle, affolé . Alors mon père se résout à courir, en serrant l'appareil comme un enfant contre son cœur p. 43	Nubar deliye dönmüş haykırıyordu. Bunun üzerine babam da nihayet koşmaya karar vererek makinesini bir çocuk gibi bağrına bastı s.27
Ö3	Deux vieux naïfs, deux incurables naïfs p.70	İki ihtiyar, iflah olmaz iki saf adam s.44
Ö4	... mais par la pensée, et un peu par le regard, nous étions blottis l'un contre l'autre p.105	...ama zihnimizde ve biraz da bakışlarımızda koyun koyunaydık s. 65
Ö5	J'ai dit à la brave dame dans ce qui me semblait être mon dernier souffle p.	Can çekişircesine , kadıncağıza : "Ben iniyorum" dedim s. 79

	128	
Ö6	Pour rien au monde il n'aurait voulu manquer ce cliché! p.136	İki eli kanda olsa böyle bir kareyi kaçırmazdı! s.84
Ö7	Mon père, qui avait trimé toute sa vie... p.151	Ömür boyu çalışmaktan imanı gevremiş babam,... s.93
Ö8	Lui, il fonçait, droit devant lui , sûr d'être dans le vrai... p.185	O ise doğru bildiğinden kuşku duymadan bodoslama daldı s. 113
Ö9	Il valait mieux biaiser : ... Le quartier où elle se trouve est des plus paisibles p.205	En iyisi yan çizmekti :... Kaldığı semtte ortalık sütliman s. 126
Ö10	Dawwab était ravi p.261	Devvab'ın ağzı kulaklarındaydı s. 159
Ö11	Je lui disais «tu », d'emblée , espérant qu'elle en prendrait acte et ferait désormais pareil p. 160	Damdan düşer gibi «sen» diye hitap ettim, fark eder de o da benim gibi yapar umuduyula s.99
Ö12	... mais si je cherchais à le dissimuler, bien des choses en deviendraient incompréhensibles p. 194-195	...ama saklamaya kalkışırsam olaylar arapsaçına dönecek s. 119
Ö13	... nous étions affamés ... p.277	...karnımız zil çalışıyordu ... s.169

Ö1'de, Fransızca " s'étaient consultés" ifadesi, "kafa kafaya vermişlerdi" şeklinde çevrilmiştir ve bu deyimle çeviriye daha doğal bir Türkçe anlatım kazandırılmıştır. Çevirmen, bu kullanımı hedef dile daha akıcı bir şekilde aktarmıştır. Ö2'de kaynak dildeki " hurle, affolé" ifadesi "deliye dönmüş" deyimini ile hedef dile aktarılmıştır ve anlatımı güçlendirilmiştir. Fransızcadaki "en serrant" Türkçede ilk anlamıyla "sarılarak" olarak çevrilmesi beklenirken çevirmen bu ifadeyi "bağrına basmak" deyiminiyle duygusal vurgu ile güçlendirmiştir. Ö3'te ise "Deux vieux naïfs, deux incurables naïfs." ifadesi, "İki ihtiyar, iflah olmaz iki saf adam." olarak çevrilerek "iflah olmaz" deyimini kullanılmış ve metne kültürel bir uyum sağlanmıştır. Ö4'teki çeviri cümlesinde ise "koyun koyuna olmak" deyiminiyle karakterler arasındaki yakınlık daha da vurgulanmıştır. Ö5'te ise "can çekişmek" deyiminin kullanılması hedef dildeki dramatik etkiyi arttırmıştır. Ö6'ya bakıldığında "Pour rien au monde" "iki eli kanda olsa" deyiminiyle hedef dile aktararak karakterin kararlılığı güçlü bir şekilde anlatılmaya çalışılmıştır. Ö7'ye sıra geldiğinde, "Mon père, qui avait trimé toute sa vie..." ifadesi, "Ömür boyu çalışmaktan imanı gevremiş babam,..." şeklinde çevrilmiş, "imanı gevremek" deyiminiyle karakterin yorgunluğu ve hayat mücadelesi daha dikkat çekici hale getirilmiştir. Ö8'de, Türkçeye "bodoslama dalmak" deyiminiyle aktarılan ifade ile karakterin doğrudan harekete geçen kişiliği ortaya konmuştur. Ö9'da "yan çizmek" ile "sütliman olmak" deyimleri kullanılarak hem kaçınma eylemi hem de ortamın sakinliği doğal bir şekilde aktarılmıştır. Ö10'da ise, "ravi" ifadesinin Türkçeye "ağzı kulaklarına varmak" deyiminiyle çevrilmesi karakterin yoğun mutluluğunu güçlü bir şekilde yansıtmaya çabasıdır. Ö11'deki kültürel unsura göz atıldığında, Fransızca "d'emblée" ifadesi, Türkçeye "Damdan düşer gibi" şeklinde çevrilmiştir. Burada "damdan düşer gibi" deyimini kullanılarak, hedef dildeki ifadenin kültürel etkisi güçlendirilmiştir. Ö12'deki, "incompréhensibles" ifadesi ise "arapsaçı" şeklinde çevrilmiştir. Bu çeviride "arapsaçına dönmek" deyiminin kullanılması, olayların karmaşık bir hale gelmesini anlatan güçlü bir Türkçe karşılık olarak değerlendirilmektedir. Fransızca metinde aslında ilk anlamıyla "anlaşılmaz" olarak kullanılan bu sıfat Türkçeye daha etkili bir biçimde çevrilmiştir. Son olarak, Ö13'te, "... nous étions affamés..." ifadesi, "...karnımız zil çalışıyordu." şeklinde çevrilerek kültürel bir kullanımla açlık duygusu güçlü bir şekilde yansıtılmıştır. Fransızca "affamé" kelimesi "çok aç olmak" anlamına gelirken, çevirmen hedef metnin okuyucularının yaygın kullandığı deyimini kullanarak anlamı daha belirgin bir şekilde aktarmıştır. Tablo 1'i genel olarak değerlendirdiğimizde, deyimlerin çevirisi sürecinde, çevirmenin kaynak dilde deyim özelliği taşımayan ifadeleri bile anlama sadık kalarak, kültürel uyarlama yoluyla hedef dile uygun deyimlerle doğal ve akıcı bir çeviri yaptığı gözlemlenmiştir.

Bu araştırmanın diğer bir odak noktası *Doğu'nun Limanları* romanından seçilen çeviri örneklerindeki ikilemelerin çevirisidir. Bu kültürel ifadelerin çeviride kullanımı hedef dilde, anlatımı güçlendirmek açısından oldukça önemlidir. İkilemeler çeviri sürecinde, kaynak metinde birebir karşılığı olmayan kültürel unsurlar olarak karşımıza çıkabilmektedir. Türk dilinin doğasına uygun olan ikilemelerin kullanımı metnin hedef dilde daha etkileyici hale gelmesini sağlamaktadır. Aşağıda Tablo 2’de yer alan çeviri cümlelerinin Türkçe çevirisinde ikilemelerin nasıl kullanıldığı ayrıntılı bir şekilde incelenmektedir.

Tablo 2. *Doğu'nun Limanları* Romanındaki İkilemelerin Çevirisi

Eser Adı	Les Echelles du Levant Kaynak Metin	Doğu'nun Limanları Erek Metin
Ö1	...au milieu de ses ruines poussait une foule de pays avortons ... p.52	...yıkıntıların arasından bir sürü eciş bücüş devlet yeşeriyordu... s. 33
Ö2	Mais sa bouche était restée ouverte ainsi, un long moment, ronde et noire d'ombre , sans aucune parole p.147	Ama ağzı uzun süre sessizce, yusyuvarlak, kapkara , öylece kalakaldı s. 91
Ö3	Pure, fantomatique, chantonnant , enfantine p. 148	Mırıl mırıl konuşup duran, hayalette benzeyen, çocuksu, saf bir varlık s. 92
Ö4	Ce « oui » simple, ce « oui » sec , me laissait sans voix p. 167	Bu basit « evet », bu kupkuru “ evet” karşısında dilim tutulmuştu s. 102
Ö5	« Imagine que tu es devant une salle pleine , face à une assistance qui ne sait rien de ta vie, et commence » p.164	« Farz et ki tıklım tıklım bir salonda, hayatın hakkında zerre kadar bilgisi olmayan dinleyicilerin karşısındasın, başla işte! » s.101
Ö6	Des années nombreuses sont passées, mais le temps est une illusion p. 296	Az buz yıl geçmemiş, ama zaman denen şey bir yanılsamadır s. 182
Ö7	...l'objectivité n'est-elle pas la voie balisée du mensonge? p.134	...tarafsızlık, ucu yalana çıkan allı pullu bir yol değil midir? s. 83

Ö1’de, kaynak metindeki "avortons " ifadesi birebir çevrildiğinde “gelişmemiş” olarak ifade edilebilmektedir. Ancak çevirmen bu ifadeyi "eciş bücüş" ikilemesi ile hedef dile aktarmayı tercih etmiştir. Bu seçim metni daha akıcı hale getirmiştir. Ö2’ye aynı açıdan bakıldığında, "yusyuvarlak" ve "kapkara" ikilemeleri, Fransızca metindeki "ronde et noire" sıfatlarının çeviride karşılığı olarak kullanılmıştır. Bu ifadelerin kullanımı, çeviride etkileyici bir betimleme yapıldığını göstermektedir. Ö3’te ise, "mırıl mırıl" ikilemesi, "chantonnant" (şarkı mırıldanan) kelimesinin anlamını daha etkileyici kılmıştır. Ö4’e göz atıldığında, "kupkuru" ikilemesinin, Fransızca "sec" kelimesinin doğrudan bir karşılığı olmadığı görülmektedir. Bu ikilemenin kullanımı çevirinin duygusal etkisini arttırmıştır. Ö5’te kaynak dilde doğrudan çevrildiğinde “dolu salon” anlamına gelen "salle pleine" ifadesi "tıklım tıklım" ikilemesinin kullanımı ile anlamı daha dikkat çekici hale getirmiştir. Ö6’daki "Az buz" ikilemesi, geçen yılların çok fazla olduğunu vurgulamak için kullanılmıştır ve hedef dilin okuyucularının yaygın kullandığı bir kültürel unsurdur. Son olarak, Ö7’de kaynak dildeki Fransızca "balisée" ifadesi çevirmen tarafından Türkçeye "allı pullu" ikilemesi ile aktarılmıştır. Böylelikle hedef dilde daha etkileyici bir anlatım sunulmuştur. Bu örneklerden yola çıkarak, Tablo 2’yi genel olarak değerlendirdiğimizde, çevirmenin hedef dilde yaygın kullanılan ikilemeleri tercih ettiği görülmektedir. Bu, çevirinin hedef dilin okuyucuları tarafından daha anlaşılır ve akıcı olmasını sağlamıştır.

Bu araştırma kapsamında ele alınan *Doğu'nun Limanları* romanından seçilen kültürel unsurlardan sonuncusu olan günlük söylemlerin çevirisidir. Günlük söylemler, çeviri sürecinde hedef dilde daha etkileyici ve akıcı bir iletişim sağlamaktadır. Günlük söylemleri, halk arasında yaygın kullanılan kalıplar olarak tanımlamak yerinde olacaktır. Bu ifadeler kelimesi kelimesine çevrildiğinde anlam kaybına sebep olabilmekte veya hedef dildeki tonu ve duyguyu karşılayamamaktadır. Bu sebeple, çevirmenler bu ifadeleri kültürel uyarlamadan faydalanarak çevirmeyi tercih edebilmektedirler. Başka bir ifadeyle, hedef dilde aynı etkiyi yaratacak ifadeler seçmeye özen

gösterilmektedir. Aşağıdaki Tablo 3'te yer verilen örneklerdeki günlük söylemlerin hedef dile nasıl aktarıldığı ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir.

Tablo 3. *Doğu'nun Limanları Romanındaki Günlük Söylemlerin Çevirisi*

Eser Adı	Les Echelles du Levant Kaynak Metin	Doğu'nun Limanları Erek Metin
Ö1	La foule avait saccagé le quartier arménien p.42	Ahali , Ermeni mahallesini talan etmişti s. 27
Ö2	A Montpellier, auprès des carabins, j'allais acquérir très vite une réputation de « bûcheur » p.80	Montpellier'de tıbbiyeler arasında kısa sürede adım " inek " e çıktı s.51
Ö3	Le hasard, n'est-ce pas; ou, si l'on veut, la Providence p. 94	Tesadüf, öyle değil mi ya da eğer isterseniz takdir-i ilahi s.59
Ö4	Ah, la plus douce musique de l'univers! Et ces yeux qui s'engloutissaient p.104	Ah, evrendeki en tatlı ezgiydi bu! Ya o hülyalı gözler! s.62
Ö5	Ainsi , je m'étais enfui pour rien! p.127	Uzun lafın kisası , boş yere kaçmışım! s.79
Ö6	«Comment es-tu venu, avec tout ce qui se passe? » p.205	« Bu keşmekeşte nasıl gelebildin? s. 126
Ö7	Le petit trafiquant d'hier était presque oublié p.234	Dünün sümüklü kaçakçısı unutulmaya yüz tutmuştu s. 144
Ö8	« Attention , Untel est juif! », « Untel est chrétien! », « Untel est musulman! » p. 181	« Aman dikkat! Filanca Yahudi'dir", " Falanca Hristiyandır!", " Feşmekân Müslüman'dır !" s. 111

Ö1'deki "La foule avait saccagé le quartier arménien." cümlesindeki "foule" kelimesinin "ahali" olarak çevrilmesi hedef dile doğal bir şekilde aktarıldığını göstermektedir. Ö2'ye bakıldığında, Türkçe'nin günlük dilinde sıklıkla kullanılan bir ifade tercih edilmiştir. "Bûcheur" kelimesinin "inek" olarak çevrilmesi hedef dilin okuyucuları tarafından doğal karşılanacaktır. Ö3'te ise "La Providence" ifadesinin "takdir-i ilahi" olarak çevrilmesi anlamı tam olarak aktarmasa da Türkçedeki dinsel bir tona sahip bir söylem özelliği taşımaktadır. Bu kullanım bağlama uygun bir seçim olarak kabul edilebilmektedir. Ö4'teki çeviride, Fransızca metindeki "ces yeux qui s'engloutissaient" ifadesi "ya o hülyalı gözler" olarak çevrilmiştir. Ancak birebir anlamı karşılamamaktadır. "S'engloutir" fiili "dalmak, kaybolmak" gibi bir anlamına gelirken "hülyalı gözler" söylemi ile çevrilmesi daha farklı bir ton katmaktadır. Ö5'teki "ainsi bağlacının "uzun lafın kisası" olarak açıklama yoluyla çevrilmesi, hedef dilde doğal bir aktarım sağlandığını göstermektedir. Birebir çevrilmiş olsaydı "böylece" şeklinde de ifade edilebilirdi. Ö6'yı günlük söylemlerin çeviride kullanımı açısından değerlendirdiğimizde, "Tout ce qui se passe" ifadesinin "keşmekeş" olarak çevrilmesi günlük dilde karşılığı birebir bulunan bir çeviri örneği olmuştur. Ö7'de "Le petit trafiquant d'hier" kelime grubunun "dünün sümüklü kaçakçısı" olarak hedef dile aktarılması, anlamı değiştirmemiştir ve Türkçedeki günlük dili anlatımını daha vurgulu hale getirmiştir. Son olarak, Ö8'de "attention" ifadesinin ekleme yoluyla "aman dikkat" olarak hedef dile aktarılması günlük söylem açısından etkili bir kullanım olmuştur. Bunun yanı sıra daha da etkileyici diğer bir aktarım ise Fransızcadaki "Untel" ifadesinin Türkçeye üç farklı günlük dil ifadesiyle çevrilmiş olmasıdır. Çevirmen hedef dilde anlatımı daha etkileyici kılmak için bu ifadeyi Türkçeye "Falanca", "Filanca", "Feşmekân" şeklinde çevirmiştir. Bu tercih Türkçenin günlük söylemine oldukça uygun bir kullanım olmuştur. Tablo 3'ü genel olarak değerlendirdiğimizde, günlük söylemlerin hedef dile aktarımı sürecinde, çevirmenin, anlama sadık kalarak, kültürel uyarılama ve yerileştirme yöntemlerini kullanarak doğal ve akıcı bir çeviri yaptığı gözlemlenmiştir.

Sonuç

Bu çalışma, Amin Maalouf'un *Les Echelles du Levant* adlı romanının Türkçe çevirisinde kültürel unsurların aktarım sürecini analiz etmeyi amaçlamıştır. Çeviri yalnızca dilsel bir aktarım değil, aynı

zamanda kültürel bir yeniden yazmadır düşüncesinden hareketle bazı kültürel öğeler bu makalenin odak noktası olmuştur. Bu çerçevede, seçilen örnek cümleler deyimler, ikilemeler ve günlük söylemler olarak sınıflandırılmıştır. Söz konusu bu ifadelerin hedef dile nasıl aktarıldığı gözlemlenmiştir. Çevirmen, bu süreçte anlama sadık kalmaya çalışarak yorumlama, açıklama, ekleme veya yerileştirme gibi bazı kültürel adaptasyon stratejilerinden faydalanmıştır.

Tablo 1, 2 ve 3'te yer alan örnekleri André Lefevere'in bakış açısıyla değerlendirdiğimizde çevirmenin hedef kültürde yaygın kullanılan deyimsel ifadelere, ikilemelere ve günlük söylemlere yer vererek kültürel uyarlama yaptığını söylemek mümkündür. Başka bir deyişle, çeviri sürecinde kültürel adaptasyon ön planda tutulmuştur. Bu sonuç, Amin Maalouf'un *Doğu'nun Limanları* adlı romanının Türkçeye çevirisinin, André Lefevere'in çeviri kuramına kazandırdığı "yeniden yazım" kavramı çerçevesinde değerlendirilmesi ve Lefevere'in temsilcilerinden biri olduğu kültürel dönüş paradigması bağlamında tartışılmasıyla elde edilmiştir.

Çalışmada elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, *Les Echelles du Levant* romanının çevirisinde Türkçe metne doğal bir ton katmak için hedef dilde yaygın kullanılan deyimlere, ikilemelere ve günlük söylemlere yer verilmiştir. Bu romanın çevirisinde dikkat çeken diğer bir husus kaynak dildeki genel ifadelerin hedef dile aktarım sürecinde daha çok deyimlerle ifade edilmesidir. Deyimlerin yanı sıra Türk dilinin kültürel bir öğesi olan ikilemelerin kullanımına da yer verilmiştir. Bu unsurların takibinde günlük söylemlerin çevirisine de rastlanmıştır. Ancak, bazı günlük söylemlerin çevirisinde anlam kaymaları tespit edilmiştir.

Elde edilen bulgular, çeviri sürecinde dilsel aktarımın ötesine geçilerek, kültürel ve söylemsel bir yeniden üretim gerçekleştirildiğini ortaya koymaktadır. Çevirmen Saadet Özen'in Fransızca eğitimi ve Fransız kültürüyle kurduğu doğrudan temas, çeviri stratejilerindeki tercihler üzerinde belirleyici olmuştur. Çevirmen, kaynak metindeki yalın ifadeleri hedef dilde deyimsel yapılar, ikilemeler ve günlük söylemler aracılığıyla yeniden üreterek metni hedef kültürün anlatı estetiğine uygun biçimde dönüştürmüştür.

Bu sonuçlar, André Lefevere'in çeviri kuramına kazandırdığı yeniden yazım yaklaşımıyla doğrudan örtüşmektedir. Lefevere'e göre her çeviri, belirli bir kültürel ve ideolojik sistem içinde yeniden yazılan bir üründür. *Doğu'nun Limanları* çevirisinde gözlemlenen deyimsel aktarım, bu kuramsal çerçevenin uygulama düzeyinde somut bir karşılığı olarak değerlendirilebilmektedir. Çeviri, deyimler aracılığıyla kaynak kültürdeki anlamları korurken, aynı zamanda hedef kültürün anlatı geleneklerine uyarlanmıştır. Bu bağlamda, *Doğu'nun Limanları* çevirisinde ortaya çıkan bulgular, deyimsel yeniden yazımın varlığına işaret etmektedir. Bu yaklaşım, çevirmenin yalnızca biçimsel eşdeğerlik arayışında olmadığını; aynı zamanda kültürel, duygusal ve anlatısal işlevleri koruyarak metni hedef kültürde yeniden kurduğunu göstermektedir. Özellikle geleneksel deyimlerin çeviri sürecinde çağdaş bağlamlarla harmanlanması, Maalouf'un eserlerinde yer verdiği evrensel konuların yerel anlatıya dâhil edilmesini mümkün kılmıştır. Ayrıca Yıldırım'ın (2015a), Maalouf'un eserlerinde Türk kültür ve tarihiyle kesişen doğulu öğelerin çevirisinde erek dile ve kültüre odaklanan bir yaklaşımın benimsendiğine dair tespiti, bu çalışmada önerilen deyimsel yeniden yazım bakış açısıyla doğrudan ilişkilidir.

Sonuç olarak, *Doğu'nun Limanları* çevirisi, Lefevere'in yeniden yazım anlayışının çağdaş bir örneği olarak değerlendirilebilmektedir. Çevirmen, metni hedef kültürün değerleri, anlatı kalıpları ve estetik tercihleri doğrultusunda dönüştürmüş; böylece çeviri süreci bir kültürel yeniden üretim eylemine dönüşmüştür. Bu çalışma, deyimsel yapıların çevirideki yaratıcı işlevini vurgulayarak, kültürel çeviri ve yeniden yazma kuramına katkı sağlayacak yeni bir bakış açısı sunmaktadır. Çevirmenin, Türk okurunun kültürel arka planını dikkate alarak, çeviri sürecini gerçekleştirdiği saptanmıştır. İleride yapılcak çalışmalarla, kültürel çeviri kavramının, farklı tarihsel romanlar kapsamında incelenmesiyle farklı açılımlar kazanması beklenmektedir. Bununla birlikte farklı kültürel aktarım stratejileri çerçevesinde de daha geniş kapsamlı incelemelerin yapılması önerilebilir.

Destek ve teşekkür: Bu çalışmanın hazırlanması sürecinde herhangi bir kurum, kuruluş veya kişi tarafından maddi ya da ayni destek alınmamıştır. Yazarın teşekkür etmesini gerektiren herhangi bir katkı bulunmamaktadır.

Yazar Katkıları: Bu makaleye birinci yazarın katkı oranı %50, ikinci yazarın katkı oranı %50'dir.

Çıkar Çatışması: Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Yapay Zekâ Kullanım Beyanı: Bu çalışmanın Abstract ve Extended Abstract bölümlerinde İngilizce dil düzenlemesi amacıyla yapay zekâ araçlarından yararlanılmıştır. Üretilen çıktılar yazarlar tarafından kontrol edilmiş, doğrulanmış ve gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

Kaynakça

- Avcı Solmaz, S. G. (2020). "Görünmez"i "görünür" yapmak: Bir uzman olarak diliçi çevirmen. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö7), 702–722. <https://doi.org/10.29000/rumelide.813437>
- Baker, M.(2011). *In other words a coursebook on translation* (Second Edition). Routledge.
- Barut, E., & Baytar, İ. (2021). Çeviride kültürel öğelerin aktarımı için başvurulacak yöntem ve stratejilere ilişkin bir inceleme: Robert Louis Stevenson'ın "Define Adası" eserinden yerileştirme stratejisi örnekleri. *International Journal of Language Academy*, 9(2), 17–28. <https://doi.org/10.29228/ijla.49837>
- Bassnett, S. (1998). The translation turn in cultural studies. In S. Bassnett & A. Lefevere (Eds.), *Constructing cultures: Essays on literary translation* (pp. 123–140). Multilingual Matters
- Bassnett, S. (2014). *Translation studies* (4. edition). New York, Routledge.
- Bassnett, S., & Lefevere, A. (1992). *Translation, history, culture: A sourcebook*. London, Routledge.
- Chassaint, J. (2019). *Le roman historique comme support didactique pour entrer dans l'enseignement de l'histoire au cycle 3*, Thèse de Master, Université de Rouen.
- Çepni, S. (2010). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş* (5. baskı). Trabzon, Celepler Matbaacılık.
- Desbiens, M.-F. (2006). Le roman historique : (R)Évolution d'un genre. *Québec Français*, 140, 26–29.
- Gengembre, G. (2006). *Le Roman historique*. Paris: Klincksieck.
- Gengembre, G. (2010). Le roman historique: Mensonge historique ou vérité romanesque? *Études*, 413(4), 367-377. <https://doi.org/10.3917/etu.4134.0367>
- Irène, N.-P. (2015). *Le roman historique selon Alfred De Vigny: Le cas de Cinq-Mars*, Mémoire, Université de Yaoundé I.
- Ladmiral, J. (2010). La traduction, phénomène interculturel et psychorelationnel. *Meta*, 55(4), 626–641. <https://doi.org/10.7202/045682ar>.
- Lefevere, A. (1985). Why waste our time on rewrites? The trouble with interpretation and the role of rewriting in an alternative paradigm. In T. Hermans (Ed.), *The manipulation of literature: Studies in literary translation* (pp. 215–243). Croom Helm. <https://doi.org/10.4324/9781315759029-12>
- Lefevere, A. (1992). *Translation, rewriting, and the manipulation of literary fame*. London, Routledge.
- Lefevere, A. (1994). *Translating Literature, Practice and Theory in a Comparative Literature Context*, Second Edition. The Modern Language Association of America.
- Lukacs, G. (1977). *Le roman historique*. Payot.
- Maalouf, A. (1996). *Les échelles du levant*. Éditions Grasset & Fasquelle.
- Maalouf, A. (2024). *Doğu'nun Limanları* (S. Özen, Çev.). Yapı Kredi Yayınları.
- Maigron, L. (1912). *Le Roman historique à l'époque romantique: Essai sur l'influence de Walter Scott*. Librairie Ancienne Honoré Champion.

- Newmark, P. (1988). *A textbook of translation*. Prentice Hall.
- Okur, E., & Polat, Y. (2023). Orhan Pamuk'un "İstanbul-hatıralar ve şehir" adlı eserindeki giysi adlarının Türkçeden Fransızcaya çevirisinin kültürel öğeler bağlamında incelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (34), 1366–1385. <https://doi.org/10.29000/rumelide.1317417>
- Özbent, S. (2023). Homi Bahbha'nın "kültürel çeviri" kavramına çeviribilimsel bakış. *Kültür Araştırmaları Dergisi*, 19, 225-247. <https://doi.org/10.46250/kulturder.1364984>
- Serteser, G. (2013). *Kültürel çevirmen kimliğiyle Halit Hüseyini ve The Kite Runner ile A Thousand Splendid Suns adlı iki romanın Türkçe Çevirilerinin İncelenmesi*, (Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi). Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Snell-Hornby, M. (1988). *Translation studies: An integrated approach*. John Benjamins Publishing Company.
- Taş, S. (2017). Kültürel unsurların çevirisi ve çeviri stratejileri. *Humanitas*, 5(10), 1–14.
- Taşdan, T. E. (2018). Same question – different answer: Unnecessary emphasis of ideological and cultural items in the Turkish translation of The Kite Runner. *International Journal of Language Academy*, 6(2), 1–12. <http://dx.doi.org/10.18033/ijla.3923>
- Tekgül Akın, D. (2022). Kültür çevirisi kavramına felsefi bir yaklaşım. *Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi*, (33), 216-232. <https://doi.org/10.37599/ceviri.1205531>
- Venuti, L. (1995). *The translator's invisibility: A history of translation*. Routledge.
- Yalçın, P. (2015). *Çeviri stratejileri: Kuram ve uygulama*. Grafiker Yayınları.
- Yalçın, P., & Büyüksaraç, Z. (2017). Atasözü ve deyim çevirilerinin Mona Baker çeviri stratejilerine göre incelenmesi. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 5(4), 817–829.
- Yapı Kredi Yayınları. (t.y.). Saadet Özen. Erişim tarihi: 6 Şubat 2025, <https://www.yapikrediyayinlari.com.tr/yazarlar/saadet-ozen-2>
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9. basım). Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, C. (2015a). Amin Maalouf'un Afrikalı Leo ve Semerkant romanlarında kültürel unsurların çevirisi üzerine bir inceleme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(39), 222-232.
- Yıldırım, C. (2015b). *Amin Maalouf'un romanlarının Türkçe çevirileri: Çoğuldizge kuramı çerçevesinde karşılaştırmalı bir çözümleme* (Doktora tezi, Ankara Üniversitesi). YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Yıldırım, C. (2015c). L'exotisme de Maalouf Dans Léon L'africain, Le Premier Siècle Après Béatrice et Les Échelles Du Levant. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 55(1), 381-397
- Yıldırım, C. (2017). Çeviri yapıtlarıyla Amin Maalouf'un Türk yazın çoğuldizgesindeki yeri. *Folklor/Edebiyat*, 23(89), 495–514. <https://doi.org/10.22559/folklor.2017.67>
- Yılmaz, H. (2018). *Disiplinlerarasılık bağlamında çeviribilim ve etnometodoloji: Amin Maalouf'un eserlerinde "melez" kimlikler* (Doktora tezi, Yıldız teknik Üniversitesi). YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Extended Abstract

Introduction

This study aims to examine the historical novel *Les Échelles du Levant* by Amin Maalouf in the context of cultural translation. Cultural translation is defined as a literary method that seeks to convey the perceptions of different societies and historical periods to the reader. In this regard, historical novels play a crucial role in the cultural translation process, as they blend real historical events with fictional elements. Cultural translation is not merely a lexical and linguistic transfer but also involves the recreation of cultural and social contexts within the translation process. Therefore, the translation of *Les Échelles du Levant* is analyzed through André Lefevere's theory of "rewriting" and the "cultural turn." The translation process is not merely a linguistic transfer but also a process of cultural and contextual rewriting. The translation of historical novels, in particular, requires the accurate and effective reconstruction of cultural elements in the source text within the target language. Lefevere refrains from defining translation as a mere act of formal transfer. Instead, he considers it a process of rewriting in which the translator must take into account the cultural and ideological context of the text to produce a version suitable for the target audience.

Historical novels, as a genre, present events of a specific period by incorporating social and cultural elements. Georg Lukács describes historical novels not only as reflections of the past but also as narratives that depict social transformations. The tradition of historical novels in French literature began with Walter Scott and evolved with authors such as Balzac, Hugo, and Vigny. Amin Maalouf has enriched this genre by integrating themes such as identity, migration, belonging, and cultural conflicts. Cultural translation aims to transfer a text not only linguistically but also by preserving its cultural framework. Mona Baker emphasizes the careful handling of idioms, slang expressions, and societal conventions in this process. Lawrence Venuti's domestication and foreignization strategies represent two approaches to translation: preserving the structure of the source text or adapting it to the target culture. In this context, the translation analysis of *Les Échelles du Levant* examines how linguistic elements such as idioms, reduplications, and colloquial expressions are transferred into the target language, demonstrating that the translator prioritizes cultural coherence over literal translation.

According to Lefevere, translation is not merely a process of transferring words but also a process of reproducing cultural contexts. The primary cultural elements examined in this study include idioms, reduplications, and colloquial expressions. By analyzing how these elements are transferred in translation, the study discusses the impact of cultural adaptation on the translation process. Through this approach, it seeks to demonstrate that translation constitutes both a linguistic phenomenon and a cultural practice.

Methodology

This study is based on qualitative research methods, utilizing document analysis as a data collection tool. Document analysis is a research method that involves examining and analyzing written texts within a specific framework. The study examines the translation strategies employed in the Turkish translation of *Les Échelles du Levant*.

The research population consists of the Turkish translations of Amin Maalouf's French novels. The sample for this study is the Turkish translation of *Les Échelles du Levant*, published as *Doğu'nun Limanları*. Specific cultural expressions in the source text (idioms, reduplications, and colloquial expressions) were identified, and their translations were evaluated comparatively. The analysis of these translation elements is based on André Lefevere's theory of "rewriting" and the "cultural turn." By examining how cultural contexts are preserved or transformed in the translation process, the study

aims to demonstrate that translation functions simultaneously as a linguistic transfer and as a cultural rewriting practice.

The selected translation examples were categorized into three main groups:

1. Idioms – Examining how idioms in the source text were translated into the target language.
2. Reduplications – Observing how reduplications that do not have direct equivalents in French were rendered in the target language.
3. Colloquial Expressions – Analyzing the way everyday spoken language used in character dialogues was conveyed in the target language.

The translation of idioms poses one of the greatest challenges in the translation process. A literal translation of idioms often results in a loss of meaning, requiring the translator to find an equivalent expression in the target language that preserves the original meaning. Similarly, the translation of reduplications that lack direct equivalents in French requires careful handling; the translator must either construct an appropriate structure that best reflects the intended meaning or use the closest possible expression without disrupting the fluency of the text. Colloquial expressions should also be translated in a way that preserves the naturalness of the characters' speech. Rather than relying on direct translation, expressions that are consistent with the spoken language of the target audience should be chosen.

Results and Discussion

The analysis of the translation examples indicates that a translation strategy suitable for the target language was employed in the translation of *Les Échelles du Levant*. The translator utilized various translation techniques to express cultural elements naturally in the target language.

When evaluating the findings, it is evident that idioms, reduplications, and colloquial expressions commonly used in Turkish were incorporated into the translated text to maintain a natural tone. A notable aspect of this translation is the tendency to render general expressions in the source text with idiomatic equivalents in the target language. In addition to idioms, the use of reduplications, which are an essential feature of the Turkish language, was observed. Colloquial expressions were also identified in the translation process; however, some shifts in meaning were noted in the translation of certain colloquial expressions. Overall, the translator successfully preserved the meaning of the source text while transferring it into the target language, effectively implementing a translation strategy that aligns with Lefevere's theory of rewriting and the cultural turn. This suggests that the translation of *Les Échelles du Levant* follows Lefevere's theoretical framework, highlighting the role of rewriting in translation. The translator successfully conveyed the cultural elements of the source text into the target language, utilizing cultural adaptation strategies throughout the translation process.

The strategies observed in the translation of idioms, reduplications, and colloquial expressions align with Lefevere's concept of rewriting, reinforcing the idea that translation is not merely a linguistic transfer but also a process of cultural recreation. In conclusion, this study demonstrates that the translation of *Les Échelles du Levant* goes beyond formal transfer by integrating cultural elements into the target language. In the context of this study, it is evident that the translator takes into consideration the cultural background of Turkish readers and incorporates various cultural elements into the translation. Future research should give greater attention to the role of cultural translation in the translation of historical novels. Therefore, comparative studies employing cultural translation strategies in different works could contribute to further research in this field.